

CZU: 023.5 + 374

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5816651>

DIVERSE ROLURI ALE BIBLIOTECARULUI MODERN ȘI NECESITATEA EDUCAȚIEI CONTINUE

Lilia POVESTCA

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt redate diverse roluri ale bibliotecarului modern. Autorul menționează opinii și recomandări ale cercetătorilor internaționali privind necesitatea educației continue. Se argumentează nevoia de a studia și de a asimila continuu tehnologiile digitale pentru a oferi operativ și calitativ servicii de bibliotecă. Sunt expuse opinii privind avantajele educației online la dezvoltarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci. Sunt analizate formarea de bază și formarea continuă.

În lucrare sunt reflectate opiniile cercetătorilor autohtoni și ale celor de peste hotare referitor la metodele de pregătire profesională, rolul bibliotecarului responsabil de baza de date, profesionalismul unui bibliotecar în dependență de capacitățile sale de a stăpâni tehnologiile avansate, motivația personalului de a implementa inovații în bibliotecă. Specialiștii au reiterat faptul că abilitățile tehnice, de comunicare, gestionare a timpului, conducere, planificare, organizare, control, de luare a deciziilor etc. sunt esențiale pentru o activitate eficientă, dat fiind faptul că rolurile și funcțiile bibliotecarilor depășesc cele de achiziționare, conservare și diseminare a informațiilor.

Cuvinte-cheie: *educație continuă, formare profesională, dezvoltarea bibliotecarilor, personal de bibliotecă, competențe profesionale, educație online.*

DIVERSE ROLES OF THE MODERN LIBRARIAN AND THE NEED FOR CONTINUING EDUCATION

The article presents the various roles of modern librarians. The author mentions the opinions and recommendations of international researchers on the need for continuing education. It argues the need for continuous study and assimilation of digital technologies to provide operational and quality library services. Opinions are presented on the advantages of online education to the professional development of specialised staff in libraries. Initial training and continuing education are analysed.

The paper reflects the views of national and international researchers on training models, the role of the data librarian, the professionalism of a librarian depending on his ability to master advanced technologies, and the motivation of staff to implement innovations in the library. Specialists reiterated that technical skills, communication, time management, leadership, planning, organization, control, decision making, etc. are essential for effective business, given that the roles and functions of librarians go beyond the acquisition, preservation, and dissemination of information.

Keywords: *continuing education, vocational training, librarian development, library staff, professional skills, online education.*

Introducere

Educația din toate timpurile a fost o prioritate și necesitate pentru societate. Educația continuă ca fenomen s-a format la mijlocul secolului XX. Primele idei și orientări privind educația continuă pe care se bazează societatea contemporană apar încă în scrierile lui Socrate, care susținea: „Eu știu că nu știu și vreau să cunosc”, în principiile lui Platon care a subliniat că statul trebuie să ducă o politică educațională. Aceasta se reflectă și în viziunile umaniste ale lui Voltaire, Goethe, Comenius, Rousseau și al. [1, p.74]. La etapa actuală, în condițiile dezvoltării economice și sociale mondiale, una dintre cele mai importante probleme poate fi considerată educația continuă. De fapt, se încearcă a răspunde la întrebările de bază: „Toată lumea are nevoie de educație pe tot parcursul vieții?” și „Cine are nevoie – societatea sau individul?”.

Educația pe tot parcursul vieții a personalului de specialitate din biblioteci este un fenomen obiectiv, care permite să rezolve eficient problemele profesionale, sociale, personale și de altă natură din societatea actuală și viitoare. Educația continuă este un spațiu educațional multidimensional. În mod ideal, subiectul educației poate fi în acest spațiu, aflându-se în diferite etape de vârstă și relevant, folosind forme și tehnologii educaționale formale, nonformale și informale [2]. Cercetătorii din domeniul biblioteconomiei și științei informării de nivel național și internațional au accentuat mereu în unison nevoia formării profesionale și pregătirea unui specialist competent.

Necesitatea formării profesionale: opinii și recomandări internaționale

Biblioteconomistul F.Bouthillier [3], analizând definiția bibliotecarului în Enciclopedia lui Diderot și d'Alembert, „Bibliotecarul – cel care se ocupă de custodie, îngrijire, buna ordine și creștere a cărților într-o bibliotecă” (1751), a remarcat că la etapa actuală definiția rămâne relevantă, dar cu siguranță nu mai este reprezentativă pentru sarcinile multiple și esențiale în funcționarea unei biblioteci. Practica biblioteconomică a arătat că în era Internetului și digitalizării documentelor bibliotecarii preiau diverse roluri. Efectuând o simplă analiză a ofertelor pe piața muncii observăm că termenul „bibliotecar” lipsește sau se întâlnește foarte rar. Titluri de genul analist și cercetător în informații strategice, analist în managementul documentelor, specialist în informații, specialist în cercetare, șef management documentație, consilier în știința informației, specialist în resurse documentare, coordonator de cercetare a informațiilor sau analist de conținut web confirmă rolurile personalului de bibliotecă de a analiza, coordona, gestiona resursele și de a contribui la dezvoltarea cercetării prin transferul de informații și cunoștințe.

Cercetătorul M.Lajeunesse [4] consideră că evoluția acțiunilor în domeniu din SUA, precum fondarea primei asociații profesionale American Library Association (1876), editarea primei reviste specializate în domeniu „The Library Journal”, fondarea la Universitatea Columbia din New York a primei școli de biblioteconomie (1887), au accentuat rolul și necesitatea educației continue a bibliotecarilor. Crearea în prima jumătate a secolului XX a zeci de școli de biblioteconomie și prima școală de doctorat la Universitatea din Chicago (1928) sunt evenimente care au avut repercusiuni în Canada (Quebec). Toate procesele din bibliotecă, dezvoltarea colecțiilor, elaborarea bibliografiilor și referințelor, precum și managementul bibliotecii, trebuiau realizate de un personal foarte bine pregătit în domeniu. Autorul aduce în vizor studiile sociologului Jacques Lazure cu privire la problema profesionalismului, care, la rândul său, face trimitere la afirmațiile lui Everett Hughes, specialist american, pentru care biblioteconomia este o „profesie emergentă”. Observăm că tot mai mulți specialiști afirmă că domeniul solicită profesioniști cu studii aprofundate pentru a fi „în slujba lecturii, cercetării și informării”.

În funcție de succesul umanității în utilizarea tehnologiilor erei informaționale și comunicaționale, se modifică esențial rolurile bibliotecarului cotidian și se lărgeste spectrul de competențe obligatorii. Prin competență se înțelege un ansamblu de trăsături de personalitate interconectate (cunoștințe, abilități, metode de activitate dobândite, caracteristici volitive), care oferă posibilitatea acțiunilor raționale și productive în situații specifice, inclusiv în cele problematice. Cercetătoarea Г.А. Иванова [5] răspunde la întrebarea: „De ce fel de specialist are nevoie societatea la etapa actuală?”. Analizând bazele formării profesionale teoretice și metodologice a personalului de specialitate la începutul sec. XX, ea a evidențiat că învățământul superior în domeniul infodocumentar trebuie să se centreze nu doar pe personalitate, dar și pe dezvoltarea acesteia. Cunoaștem că toate schimbările cardinale în viața socioeconomică și socioculturală au provocat înlocuirea priorităților metodologice în educație, crearea și răspândirea noii filosofii a educației, un val puternic de inovații în sistemul de învățământ superior. Acest sistem presupune tendințe ca umanizarea, fundamentarea și informatizarea.

Argumentând necesitatea îmbunătățirii procesului de formare a personalului de specialitate din bibliotecă, В.В Вязникова [6] propune trei modele de pregătire profesională conform normelor educaționale internaționale: *metodologice* (determină scopurile, obiectivele și factorii procesului educațional); *de conținut procedural* (exprimă esența procesului pedagogic și instrumentele de realizare); *de orientare practică* (reflectă legătura dintre pregătirea profesională și activitatea practică). Autoarea accentuează necesitatea studierii diverselor variante de relații în procesul de formare profesională: „profesor-student”, „student-student”, „bibliotecar-practicant”, „bibliotecar-profesor”.

Dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarului mileniului trei influențează asupra imaginii bibliotecii și serviciilor pe care acesta le poate oferi utilizatorilor. Referindu-ne la opinia lui Carmen-Leocadia Pesantez Pozo [7, p.64], accentuăm că în epoca digitală, pentru ca bibliotecarul să facă față provocărilor, să aibă o imagine pozitivă în societate, nu este suficient doar să-și dezvolte și extindă competențele vechi. Se impune dobândirea de noi competențe. O competență reprezintă cunoașterea surselor de informare, furnizarea unor servicii de calitate, cunoașterea tehnologiilor de informare și comunicare, studierea multiaspectuală a utilizatorului.

La etapa actuală crește rolul bibliotecarului de date. Promotorul acestei opinii, N.Constantinescu [8], a menționat că specialiștii din instituțiile infodocumentare au nevoie de însușirea rapidă, formarea unor noi seturi de abilități specifice pentru a putea fi utilizate datele, descrise și să li se atașeze vocabulare care să

ușureze conectarea. Personalul de specialitate din biblioteci (în mod special cei din bibliotecile instituțiilor superioare) devin IT-iștii, prin care datele sunt „gestionate”, interpretate, pentru a fi conforme cu standardele comun acceptate de interconectare și consum.

Profesioniștii din domeniul informației au studiat și asimilat continuu tehnologiile digitale, pentru a oferi operativ și calitativ servicii de bibliotecă. În acest context, biblioteconomistul Wada Ibrahim [9] susține: „Bibliotecarii au fost adesea entuziasmați și au adoptat uneori timpuriu tehnologia”. Drept exemplu, autorul a amintit utilizarea resurselor electronice în biblioteci care a început odată cu dezvoltarea formatului de catalogare (MARC) la mijlocul anilor 1960, cu 30 de ani înainte de apariția World Wide Web. La rândul său, E.Б.Артемяева și И.В. Домбровская [10] studiază profesionalismul unui bibliotecar nu doar de pe poziția capacității sale de a stăpâni tehnologiile avansate, ci și ca pe o orientare valorică, care crește motivația personalului de a implementa inovații în bibliotecă. Autorii consideră că în condițiile societății informaționale evolutive este importantă atât îmbunătățirea constantă a cunoștințelor, cât și schimbarea modului de gândire, dobândirea de abilități pentru a depăși barierele psihologice, apariția de noi procese intelectuale relevante pentru activitățile bibliotecii.

Cercetătorii M.Koganuramath și M.Angadi [11], studiind problema educației bibliotecarilor, au accentuat necesitatea îmbunătățirii competențelor profesionale pentru a face față schimbării valului tehnologic în achiziția și accesibilitatea informației. Personalul trebuie să ofere utilizatorilor servicii informaționale de înaltă calitate și bazate pe nevoi. Bibliotecarii, în calitate de păstrători tradiționali ai informației, trebuie să fie conștienți că lumea informației se schimbă rapid și solicită extinderea abilităților specializate și manageriale pentru a face față tehnologiilor emergente, pentru a gestiona schimbările în mod eficient și pentru a revendica noi roluri profesionale. În acest context, P.Ahmad [12] indică nevoia de abilități tehnice, abilități conceptuale, abilități de prezentare, comunicare, gestionare a timpului, conducere, planificare, organizare, control, abilități de luare a deciziilor etc., pentru a-și putea îndeplini la maximum funcțiile de bibliotecă. Mai mult, M.Koganuramath și M.Angadi au reiterat faptul că abilitățile profesionale sunt esențiale pentru o activitate eficientă, dat fiind faptul că rolurile și funcțiile bibliotecarilor depășesc dincolo de achiziționarea, conservarea și diseminarea informațiilor. Autorii atribuie la abilitățile profesionale comunicarea eficientă, capacitatea de a asculta și negocia, de a stoca și utiliza informațiile, abilități de conducere, munca în echipă și crearea de rețele.

La rândul lor, J.B. Whitlatch și B.S. Woodard [13] abordează problema dezvoltării competențelor pentru bibliotecarii de referință și servicii informaționale pentru utilizatori. Autorii consideră că această categorie de specialiști trebuie să se autodezvolte continuu, să fie proactivi, iar la fiecare etapă a carierei lor să-și autoevalueze, expertizeze abilitățile și cunoștințele profesionale. Drept reper să utilizeze modelul de competențe profesionale înaintate de Asociația pentru Servicii de Referință și Utilizatori (RUSA) drept cadru pentru reflectare asupra punctelor forte și a lacunelor. Pentru acești specialiști autorii recomandă:

- identificarea lacunelor în abilitățile și cunoștințele profesionale;
- crearea de planuri individuale de dezvoltare orientate pe priorități;
- suport profesional instituțional pentru realizarea planurilor de dezvoltare;
- identificarea cerințelor/sarcinilor la locul de muncă care vor contribui la îmbunătățirea competențelor profesionale;
- îmbunătățirea succeselor, performanțelor pentru creșterea satisfacției la locul de muncă;
- recunoașterea specificului și importanței activității în cadrul instituției;
- asistență în pregătirea pentru avansarea specialistului și promovarea în cadrul instituției, în particular, și domeniului, în general.

Dezvoltarea competențelor profesionale sunt esențiale atât în formarea profesională, cât și în formarea profesională continuă. Sunt două procese inseparabile. Drept argument putem remarcă principiile Școlii de Biblioteconomie și Știința Informării din Montreal, care pot fi atribuite instruirii continue [14]:

- la finele programului educațional fiecare formabil trebuie să-și poată evalua propriile cunoștințe, înainte și după finalizare;
- formularea unei misiuni de către furnizorul de programe educaționale;
- identificarea competențelor necesare pentru „proprii” angajați;
- crearea unor modele de învățare și evaluare a competențelor bibliotecarilor;
- posibilitatea de a schimba conținutul instruirii nu în corespundere cu evoluția cunoștințelor, ci cu abilitățile cerute de realitatea profesiei.

Evident că de-a lungul timpului formarea continuă a personalului de specialitate din biblioteci s-a schimbat și s-a adaptat cerințelor și tendințelor în domeniu. Însă, aceste principii pot fi considerate actuale, fiindcă scopul lor final este dezvoltarea competențelor profesionale.

Considerăm, însă, că formarea de bază și formarea continuă nu sunt identice, deoarece pornesc din diferite puncte de vedere: la etapa inițială a formării instruitul se află într-o situație de învățare „întotdeauna creându-și identitatea profesională”. În formarea continuă, formabilul învață să-și îmbunătățească cunoștințele și să-și dezvolte abilitățile profesionale pe care deja le posedă, dorește să le plaseze într-o nouă perspectivă. În formarea de bază începem cu un proiect profesional modelat prin implicarea cursantului; în formarea continuă pornim de la realitățile profesionale ale bibliotecarilor pentru a-i ajuta să progreseze în profesia lor.

Un grup de cercetătorii din Statele Unite și din Regatul Unit (D.F. Ekart, J.H. Furrey, S.R. Fields, M.Weaver, P.Holland, D.Vanderpol, P.Finley, J.H. Heinrichs etc.) [15], studiind experiențele bibliotecilor academice privind formele și metodele de formare continuă a personalului de specialitate, au propus: elaborarea de către instituție a programelor eficiente de orientare și comunicare pentru noii angajați; dezvoltarea profesioniștilor într-un mediu multidisciplinar; pregătirea bibliotecarilor pentru implicarea în programele de învățământ superior; atragerea resurselor financiare pentru formarea continuă; pregătirea specialiștilor privind utilizarea tehnicilor de analiză a datelor.

Cercetătorii din SUA S.S. Hines [16] și J.Thull [17], în studiile lor despre problema actualizării operative a cunoștințelor prin canale de instruire nonformală, fac recomandări privind impactul participării la conferințele profesionale internaționale, modalitățile de organizare a acestora, finanțarea pentru dezvoltarea profesională, motivele și oportunitățile de participare, planificarea, motivarea și susținerea financiară din partea administrației, tendințele viitoare de organizare virtuală pentru bibliotecari.

Experta S.Delorme [18] evidențiază rolul și necesitatea educației continue de a răspunde provocărilor societății informaționale:

- contribuirea la recunoașterea profesiei de bibliotecar și a experienței sale;
- menținerea unui organism profesional competent, expert și descoperitor al domeniului în evoluție;
- asigurarea calității serviciilor de bibliotecă oferite publicului în corespundere cu respectarea valorilor de bază ale democratizării prin diseminarea informațiilor și cunoștințelor;
- satisfacerea cerințelor pieței muncii prin finalizarea formării profesioniștilor pentru toate nivelurile de responsabilitate în organizație;
- furnizarea unui program de instruire complementar pentru programele oferite de prestatorii de educație, dacă este posibil, în colaborare cu ei;
- asigurarea unei participări adecvate și optimizarea eforturilor între asociații profesionale din domeniu și complementare;
- completarea lacunelor în formarea de bază cu formarea continuă;
- oferirea instrumentelor de educație continuă contemporane, care să răspundă diferitor nevoi de formare ale specialiștilor cu diferite niveluri de pregătire.

În literatura de specialitate, unii autori, pe lângă importanța și necesitatea participării personalului la programe educaționale, menționează rolul motivației angajaților de a aplica la un curs, un seminar sau la un atelier profesional. Cercetătorul I.Osei [19], în baza experienței Bibliotecii Universității de Științe și Tehnologie din Kumasi, consideră că dacă profesioniștii nu sunt entuziaști, se poate crea situația de „dezvoltare involuntară a personalului”, iar rezultatul final se poate dovedi inefficient. Problema se agravează atunci când organizația nu este în stare să furnizeze resursele și materialele utile pentru a aplica în practică o nouă tehnică sau abilitate după participarea la instruire continuă, considerând că se va pierde entuziasmul și angajații vor deveni frustrați și nemulțumiți. În studiile sale empirice privind specificul învățării adulților, caracteristicile particulare ale individului și dorința persistentă de dezvoltare continuă, cercetătoarea A.Ю. Яндакова [20] a constatat că factorul care determină succesul unui bibliotecar este motivația. În această ordine de idei, un alt aspect important indicat în studiile sale de Ю.Н. Дремел [21] este starea psihologică a formabilului. Autoarea consideră că este important de a cunoaște cum poate fi consolidată motivația învățării la un adult, care este nivelul de competență, tehnologia instruirii independente, autodiagnosticarea nevoilor de învățare etc. Din punct de vedere psihologic, în biblioteci activează personal de specialitate extroverți și introverți. Cunoașterea acestora presupune stabilirea modalităților și formelor de organizare a activităților educaționale.

Necesitatea educației online

Cu toții asistăm la o schimbare majoră a unor principii de instruire bazate pe utilizarea tehnologiilor informaționale în educație [22, p.19]. Dezvoltarea tehnologiilor informaționale presupune apariția educației online pentru dobândirea cunoștințelor, abilităților, aptitudinilor profesionale ale specialistului din domeniul informației. Medierea se realizează prin noile tehnologii ale informației și comunicării, în special prin Internet. Sistemul de instruire prin Internet conține componentele instruirii tradiționale, față-în-față a bibliotecarilor: planificare, conținut specific și metodologie, interacțiune, suport și evaluare [23, p.45].

N.A. Cooke [24] subliniază eficiența programelor educaționale online pentru bibliotecari. Autorul consideră că domeniul biblioteconomiei este în continuă expansiune și schimbare, de la explozarea tehnologiilor Internet și mass-media la grupuri de utilizatori cu nevoi de informații din ce în ce mai complexe. Este accentuată necesitatea utilizării metodelor de instruire productive și eficiente de formare profesională continuă online prin Web 2.0 instrumente și tehnologii. Caracterul consecvent și interactiv al acestor instrumente permite ca învățarea să fie mai robustă și mai durabilă decât modalitatea tradițională față-în-față.

În acest context, cercetătoarea din domeniu E.Б. Дударева [25] specifică avantajele instruirii la distanță: cheltuieli reduse (30% mai puțin decât organizarea unui curs în format tradițional); regim comod pentru atestarea personalului; implicarea experților notorii în procesul de instruire; ridicarea nivelului profesional al bibliotecarilor din diferite regiuni; pregătirea profesională a specialiștilor în domenii; programe actualizate de instruire etc.

Realizarea educației prin IT atrage după sine crearea soft-urilor pentru dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor. În sistemul autohton biblioteconomic de formare continuă, utilizarea calculatoarelor și a soft-ului educațional trebuie să devină obișnuință. Implementarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații (TIC) în procesul de instruire, prezentată în Figura 1, are multe beneficii: viteza (comprimarea timpului și a distanței), ușurința relativă a accesului, posibilitatea direcționării precise spre anumite grupuri țintă, costul relativ scăzut, realizarea individualizării instruirii, facilitarea evaluării și autoevaluării.

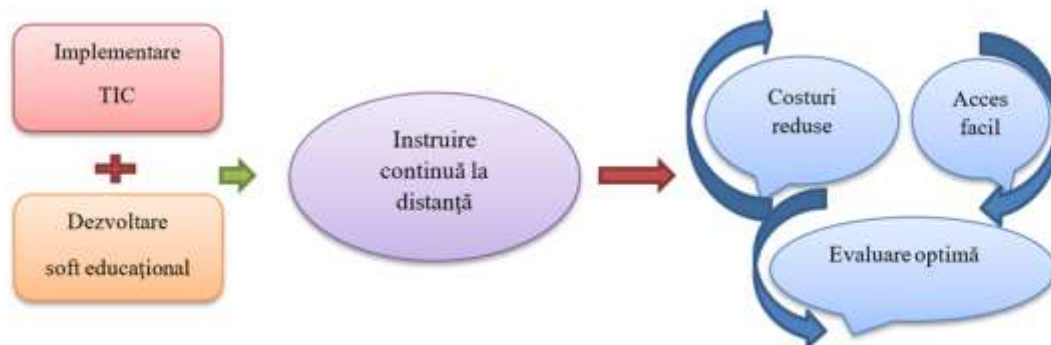

Fig.1. Procesul de instruire prin implementarea noilor tehnologii informaționale.

Sursa: Elaborată de autor

Biblioteconomistul G.Buluță [26] consideră instruirea la distanță pentru bibliotecarii fără studii în domeniu posibilitate eficientă de a-și ridica nivelul de pregătire. Cercetătorul propune actualului specialist orientare spre noile generații de utilizatori ai Internetului, pe oferta de informație utilă și de valoare, eventual personalizată. Însă, aceasta obligă specialiștii din domeniu să asimileze noile practici în folosirea Internetului, care sunt foarte variate. Răspunsul de actualitate la întrebarea „Ce pot face bibliotecarii pentru a-și ridica profesionalismul?” îl aflăm din scrierile profesorului Dan Simonescu, membru corespondent al Academiei Romane, care menționează că bibliotecarul viitorului are obligația să-și „modernizeze gândirea”. El trebuie să fie pregătit din timp pentru schimbare: metode noi de difuzare a cărților, de informare a cititorilor prin informatizarea și automatizarea diferitelor servicii de bibliotecă [27].

Pe măsură ce tot mai multe programe de formare sunt oferite electronic, este firesc să ne adresăm întrebarea: Cum influențează acest format de învățare asupra calității? Unii cercetători consideră că educația online este de o calitate mai scăzută decât învățarea față-în-față, alții scot în evidență avantajele ei. Principiile de bază ale consorțiului de evaluare a calității WISE (the Web-based Information Science Education) destinat

estimării programelor de studii postuniversitare la disciplinele de biblioteconomie și știința informării în regim online sunt [28, p.59]:

- disponibilitatea suportului tehnic și a resurselor în cazul formării online în formatul electronic nu este mai rău decât în cazul studiilor tradiționale;
- predarea online conform calității corespunde/nu cedează predării în format tradițional;
- popularitatea educației online nu ar trebui să fie inferioară celei tradiționale.

A. Corbett [29] concluzionează că la etapa actuală educația la distanță este o oportunitate pentru personalul de specialitate din biblioteci privind dezvoltarea abilităților de cercetare și tehnologice, considerându-le esențiale. Autorul accentuează necesitatea formării continue în formarea de noi competențe pentru a reflecta așteptările utilizatorilor și pentru a contribui la modelarea viitorului învățământului superior.

Educația online oferă bibliotecarilor posibilitatea de a învăța continuu și de a căpăta cunoștințe de-a lungul vieții. Aplicarea de către furnizorii de educație continuă a unor instrumente, platforme educaționale ca Zoom, Google Meet, CiscoWebex etc. oferă posibilitatea de a instrui personalul în timp real (videoconferințe, ateliere, traininguri profesionale, workshopuri etc). Participanții la instruire/formatorii pot partaja prezentări, demonstra la ecran informații, video, comunica prin chat, răspunde la întrebări, lucrează în grupuri concomitent. Tehnologiile devin sprijin/suport esențial în organizarea activităților educaționale. În același timp, este posibilă autoformarea, se facilitează accesul la diferite resurse documentare și educative, se modifică profund raporturile între indivizi.

Totuși, învățarea online implică mult mai multă planificare și proiectare pentru organizarea unor activități calitative și structurate corect metodologic: predarea, evaluarea, planul angajamentelor. Pentru a organiza un curs online de succes și eficient se recomandă implicare activă, resurse, timp, competențe digitale atât din partea instructorilor, cât și a cursanților, programarea învățării la distanță relativ la nevoile de pregătire ale bibliotecarilor.

Formarea profesională: experiența națională

Analiza publicațiilor de specialitate din domeniu ne permite să constatăm că problema formării și dezvoltării personalului din bibliotecile Republicii Moldova a fost abordată activ după anii 90 ai secolului XX, concomitent cu modificările din societate, care au influențat în mod direct domeniul biblioteconomiei. Profesioniștii din domeniul informației conștientizează că schimbarea nu poate fi realizată de angajatul vechiului format, ci de unul competent, inovativ, creativ. În general, întrebările teoretice și practice privind formarea profesională, competențele profesionale sunt discutate în lucrările elaborate de: N.Țurcan [30-35], V.Osoianu [36], L.Corghenci [37-39], L.Kulikovski [40, 41], T.Coșeri [42], E.Stratan [43] etc.

O contribuție deosebită la modernizarea sistemului de învățământ superior și la formarea profesională continuă în domeniul infodocumentar din Republica Moldova aduc publicațiile cercetătoarei N.Țurcan. Autoarea studiază competențele și abilitățile pentru viitor în baza rapoartelor, studiilor internaționale, precum și a celor naționale privind necesitățile de formare a personalului de specialitate din Sistemul Național de Biblioteci. N.Țurcan cercetează problema autodezvoltării și îndeamnă specialistul din domeniul biblioteconomiei și știința informării să fie responsabil de autoinstruire și să apeleze la diverse modalități de dezvoltate a competențelor profesionale: planificarea timpului pentru autodezvoltare, implementarea platformelor de studiu la distanță, plasarea materialelor pentru instruire pe pagina web a centrelor de instruire, diversificarea programelor educaționale în funcție de pregătirea personalului etc. Prin urmare, autodezvoltarea profesională poate fi realizată prin documentarea în domeniul de activitate profesională, realizată de către angajat în diferite forme, inclusiv la locul de muncă; coordonarea și participarea în proiecte științifice; publicarea lucrărilor științifice și metodice; activități în calitate de experți.

Competențele personalului de specialitate din biblioteci joacă un rol important în managementul resurselor umane. Conferențiarul universitar L.Kulikovski menționează că sistemul de competențe însumează legăturile dintre competențele strategice ale instituției și competențele individuale ale angajaților săi. Autoarea analizează conceptul de competență sub diverse aspecte, relevă competențele și aptitudinile de bază. Specialistul consideră că cunoașterea propriilor competențe permite aplicarea corespunzătoare a acestora la locul de muncă, demonstrarea valorii în ochii managerului, echipei, utilizatorilor; stabilirea standardelor de excelență care urmează a fi atinse și determinarea setului de norme pentru cei care concurează pentru aceeași poziție.

O atitudine directă față de dezvoltarea competențelor profesionale prin formare continuă are cercetătoarea V.Osoianu, care precizează că bibliotecarul trebuie să învețe singur și apoi să învețe pe alții. Autoarea a accentuat

necesitatea alfabetizării digitale a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova. De asemenea, a remarcat că bibliotecarul modern trebuie să muncească eficient, să posedे abilități de comunicare efectivă, să fie dispus să învețe pe parcursul întregii vieți, să-și perfecționeze calificarea pe parcursul întregii cariere, să demonstreze valoarea contribuției personale, să facă față schimbărilor permanente și să poată înțelege valoarea oferită de noile oportunități, să vadă avantajele parteneriatelor, să trateze clienții cu respect și încredere, să-și poată asuma condiția de lider și de a lucra în echipă, să fie flexibil și să posedе o atitudine pozitivă față de oameni și evenimente etc.

Specialistul în biblioteconomie L.Corghenci pune accent pe formularea clară a strategiilor și direcțiilor de activitate pentru un sistem educațional optim în domeniul infodocumentar. Autoarea recomandă planificarea procesului de instruire a personalului de specialitate din biblioteci în scopul obținerii nivelului dorit de performanță în activitatea desfășurată. Consideră metoda „instruirea la locul de muncă” o formă efectivă de dezvoltare a competențelor profesionale. Printre avantajele acestei forme de instruire enumeră: asigurarea coerenței în procesul de instruire; dimensiuni reduse și ușor manevrabile, care se constituie ca parte a unui sistem general (ne permit să mergem cu pași mici spre scopuri mari); consecutivitatea, legăturile de conținut; selectarea din mai multe opțiuni etc. Autoarea promovează dezvoltarea competențelor informaționale ale angajatului din domeniul infodocumentar de a învăța pe alții cum să gestioneze informația. Bibliotecarii, membri ai comunității educaționale și specialiști în domeniul activității cu informația, susțin că personalul calificat din biblioteci trebuie să dețină atribuții speciale în educație și învățământ, să joace rolul principal în asigurarea culturii informației, să instruiască oamenii cum să selecteze sursele, cum să aibă acces la ele și cum să le exploateze. În societatea informațională, unde cunoștințele sunt recunoscute ca un factor esențial al progresării, bibliotecarii trebuie să fie bine pregătiți, să orienteze utilizatorii în găsirea, accesarea și evaluarea informațiilor solicitate.

Specialista T.Coșeri subliniază rolul esențial al constituirii „bibliotecii care învață” într-o societate bazată pe cunoștințe. Autoarea deduce că „...instituția care învață este instituția în care oamenii își dezvoltă permanent capacitatea de a atinge rezultatele dorite, unde sunt promovate gândirea și comunicarea; aceste instituții sunt mai productive, ușor adaptabile la schimbările din societate”. În contextul formării profesionale, autoarea E.Stratan identifică factorii principali care influențează schimbarea personalului de specialitate din instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova. De asemenea, accentuează rolul aptitudinilor și deprinderilor de căutare și apreciere a resurselor informaționale, luând în considerare necesitățile beneficiarilor noului format. Autoarea consideră că abilitățile profesionale pot fi obținute prin instruire continuă, schimbarea mentalității și a activității profesionale.

Concluzii

Un bibliotecar bine informat, competent și creativ va juca mai multe roluri în evoluția secolului XXI. Literatura de specialitate națională și internațională reflectă nevoia formării profesionale a personalului de specialitate din biblioteci. Transformările din domeniul infodocumentar au condus la profesionalizarea bibliotecarilor și la asimilarea diverselor roluri de a analiza, coordona, gestiona resursele și de a contribui la amplificarea cercetării prin transferul de informații și cunoștințe.

La etapa actuală, una dintre problemele majore ale domeniului biblioteconomiei și științei informării din Republica Moldova, care impune rezolvare, este modernizarea procesului de formare profesională a personalului de specialitate. Cu cât nivelul de pregătire este mai ridicat, cu atât crește calitatea serviciilor de bibliotecă. Este extrem de important de a studia experiențe internaționale și naționale privind organizarea și perfecționarea sistemului de formare profesională continuă, metodologii și tehnologii în atingerea obiectivelor, de a analiza procesul la nivelul interacțiunii predare/învățare/evaluare pentru a elabora strategii de proiectare, standarde în activitatea profesională, de a identifica competențele de bază, nevoile de formare ale bibliotecarilor din bibliotecile Republicii Moldova etc. Cercetarea specificului învățământului pentru adulți va contribui la identificarea modalităților de motivare pentru instruirea continuă.

Într-o societate modernă trebuie să activeze un personal de bibliotecă competent. Problema formării continue nu abordează în mod direct problema pregătirii de bază. Prin urmare, ambele tipuri de formare devin provocări majore pentru domeniul infodocumentar. Procesul de formare continuă trebuie în permanență să se remedieze și să completeze lacunele formării profesionale.

Dezvoltarea tehnologiilor informaționale presupune apariția educației online pentru dobândirea cunoștințelor, abilităților profesionale ale specialistului din domeniul informației. Educația online presupune învățarea

planificată și organizată a bibliotecarilor cu utilizarea tehnologiei pentru a efectua sarcini concepute pentru predarea față-în-față. În literatura de specialitate, în cadrul întrunirilor profesionale, experții considerau acest tip de instruire ca pe o oportunitate, menționându-se avantaje ca accesibilitatea, costurile reduse, comoditatea gestionării timpului. Pandemia virusului COVID-19, care a închis pentru o vreme ușile bibliotecilor, a demonstrat cât de important este pentru o bibliotecă să dețină tehnologiile moderne de informare și comunicare, iar bibliotecarii să posede competențe pentru a naviga în lumea virtuală, a crea instrumente Web. În aceste condiții, instruirea la distanță devine o oportunitate, o soluție de a înlocui instruirea tradițională pentru personalul de bibliotecă în situații de crize.

În concluzie se poate afirma că este necesară o etapă de construcție sau de consolidare națională, la care să participe toți factorii interesați (minister, instituții de învățământ, furnizori de educație continuă, formatori) și care, ulterior, să conducă la optimizarea procesului de formare profesională a bibliotecarilor: modele concrete de dezvoltare, implementarea și evaluarea unor mecanisme specifice.

Referințe:

1. КЛЮЧАРЕВ, Г.А., ОГАРЕВ, Е.И. *Непрерывное образование в условиях трансформации*. Москва: Франтера, 2002. 108 с.
2. ЛУНЕВ, Р.С. *Основные подходы к сущности непрерывного образования* [online]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-podhody-k-suschnosti-nepreryvnogo-obrazovaniya/viewer> [Accesat: 27.02.2021]
3. BOUTHILLIER, France. *Bibliothécaire. Une profession en constante évolution*. En: *Bibliothécaire: passeur de savoirs* [online]. Quebec: Éditions Carte blanche, 2005, p.105-112. ISBN 978-2-89590-145-7. Disponibil: https://cbpq.qc.ca/sites/cbpq.qc.ca/files/fichiers/corporation/40e/livre_40.pdf [Accesat: 25.02.2021]
4. LAJEUNESSE, M. *Le bibliothécaire québécois : d'un homme de lettres à un professionnel de l'information*. En: *Documentation et bibliothèques*, 2005, no.51(2), p.139-148. Disponibil: <https://doi.org/10.7202/1030095ar> [Accesat: 25.02.2021]
5. ИВАНОВА Г.А. *Профессиональное образование библиотекарей как специалистов по работе с детьми: становление и тенденции развития*: Диссертация [online]. Москва, 2002. 282 с. Disponibil: dvs.rsl.ru/bnrm [Accesat: 15.07.2020]
6. ВЯЗНИКОВА, В.В. *Модель подготовки специалистов библиотечно-информационной сферы* [online]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/model-podgotovki-spetsialistov-bibliotечно-informatsionnoy-sfery/viewer> [Accesat: 12.07.2020]
7. POZO PESANTEZ, C.-L. Valoarea bibliotecarului în societatea cunoașterii. În: *Biblioteconomia românească la început de secol XXI*. Constanța: Ex Ponto, 2013, p.63-70. ISBN 978-606-598-283-3
8. COSTANTINESCU, N. Bibliotecarii ca specialiști de date. În: *BiblioPolis*, 2016, vol.61, nr.2. Disponibil: <http://www.hasdeu.md/bibliopolis>
9. WADA, I. *Librarian's Cookbook for Library Portal Development* [online]. Kano, 2014. ISBN 978-3-659-48290-8. Disponibil: https://www.academia.edu/28222453/Librarians_Cookbook_for_Library_Portal_Development_by_Ibrahim_Wada_Book_978_3_659_48290_8_pdf
10. АРТЕМЬЕВА, Е.Б., ДОМБРОВСКАЯ, И.В. *Творческие компетенции библиотечных специалистов как условие реализации инноваций в профессиональной деятельности*. Новосибирск, 2016. 208 с. ISBN 978-5-94560-284-7
11. KOGANURAMATH, M. ANGADI, M. *Interpersonal Skills for Effective Library Management*. *Memorial National Seminar on "Library public relations: challenges of the new millennium"*, Goa University Library, Goa, 9-12 August, 2000, p.6-10. Disponibil: <http://eprints.rclis.org/4972/1/Interpersonal-skills.PDF>
12. AHMAD, P. YASEEN, M. *The Role of the Library and Information Science Professionals As Managers: A Comparative Analysis*. In: *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship* [online], 2009, vol.10, no.3. Disponibil: http://southernlibrarianship.icaap.org/content/v10n03/ahmad_p01.html [Accesat: 23.02.2021]
13. WHITLATCH, J.B., WOODARD, B.S. *Competency-Based Career Planning for Reference and User Services Professionals* [online]. Chicago: ALA Editions, 2020. ISBN: 978-0-8389-1780-0. Disponibil: <https://www.alastore.ala.org/content/competency-based-career-planning-reference-and-user-services-professionals>
14. CALENGE, B. À quoi former les bibliothécaires, et comment ? En: *Bulletin des bibliothèques de France (BBF)* [online]. 1995, no.6, p.39-48. ISSN 1292-8399. Disponibil: <https://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1995-06-0039-007> [Accesat: 20.06.2020]
15. OSEI, I. *Professional staff development in academic libraries: the University of Science and Technology Library, Kumasi*. In: *Librarian Career Development* [online], 1996, no.4, vol.4, p.31-36. ISSN 0968-0810. Disponibil: <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/0968-0810/vol/4/iss/4> [Accesat: 12.07.2020]
16. HINES, Samantha Schmehl. *What Do Library Workers Want From Professional Conferences?* In: *Revolutionizing the Development of Library and Information Professionals: planning for the future* [online], 2014, IGI Global. 317 p. ISBN 978-1-4666-4675-9. Disponibil:

- https://books.google.md/books?id=Kk0XAgAAQBAJ&dq=library+professional+development&hl=ro&source=gbs_navlinks_s [Accesat: 07.06.2020]
17. THULL, J. International Library Conferences: The Professional Development Benefits for Librarians, the Hurdles of Attending and the Potential Outcomes. In: *Revolutionizing the Development of Library and Information Professionals: planning for the future* [online], 2014, IGI Global. 317 p. ISBN 978-1-4666-4675-9. Disponibil: https://books.google.md/books?id=Kk0XAgAAQBAJ&dq=library+professional+development&hl=ro&source=gbs_navlinks_s [Accesat: 07.06.2020]
 18. DELORME, Silvie. *Formation continue et formation initiale: Les deux côtés d'une même médaille* [online]. Quebec: Éditions Carte blanche, 2005, p.113-121. ISBN 978-2-89590-145-7. Disponibil: https://cbpq.qc.ca/sites/cbpq.qc.ca/files/fichiers/corporation/40e/livre_40.pdf
 19. OSEI, Isaac. Professional staff development in academic libraries: the University of Science and Technology Library, Kumasi. In: *Librarian Career Development* [online], 1996, vol.4, no.4, p.31-36. ISSN 0968-0810. Disponibil: <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/0968-0810/vol/4/iss/4> [Accesat: 12.07.2020]
 20. ЯНДАКОВА, А.Ю. Личностные детерминанты успешности профессиональной деятельности библиотекарей. В: *Кадровый потенциал библиотек: Сборник научных трудов*. Новосибирск, 2006, с.137-146. ISBN 5-94560-098-9
 21. ДРЕШЕР, Ю.Н. Повышение квалификации специалистов социокультурной сферы: андрагогический подход. В: *Кадровый потенциал библиотек: Сборник научных трудов*. Новосибирск, 2006, с.152-159. ISBN 5-94560-098-9.
 22. ISTRATE, O. *Educația la distanță. Proiectarea materialelor* [online]. Botoșani: Agata, 2000. 102 p. ISBN 973-99847-0-3. Disponibil: http://agata.ro/wp-content/uploads/2013/02/EdituraAgata_OlimpiusIstrate_Educatia_la_distanta_2000.pdf [Accesat: 26.01.2021]
 23. BORUNĂ, A. Platformele de e-Learning căi de acces la documentele digitale. În: *Biblioteconomie: sinteze, metodologii, traduceri*. București: Editura Bibliotecii Naționale a României, 2012, p.42-84. ISSN 1220-3076
 24. COOKE, N.A. Professional development 2.0 for librarians: Developing an online personal learning network (PLN). In: *Library Hi Tech News*, 2012, no.29(3), p.1-9. DOI: 10.1108/07419051211241840
 25. ДУДАРЕВА, Е.Б. Опыт реализации дополнительных образовательных программ профессиональной переподготовки „ВБК–дистант” с использованием дистанционных образовательных технологий. В: *Научные и технические библиотеки*, 2017, №10, с.81-87. ISSN 0130-9765
 26. BULUȚĂ, Gh. Biblioteca și educația în societatea contemporană. În: *Studii de biblioteconomie și știința informării* [online], 2011, nr.15, p.13-19. Disponibil: <http://lissr.unibuc.ro/15-buluta.pdf> [Accesat: 18.02.2021]
 27. Cartea și biblioteca. În: *Centenar Dan Simonescu. Cartea și biblioteca*. Târgoviște: Bibliotheca, 2002. 296 p. ISBN 973-9426-98-0
 28. ВАРЛЕЙС, Я. *Руководство ИФЛА по непрерывному профессиональному образованию: принципы и передовой опыт* [online], 2016. 97 с. Disponibil: <https://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development-ru.pdf> [Accesat: 28.01.2021]
 29. CORBETT, A. BROWN, A. The Roles that Librarians and Libraries Play in Distance Education Settings. In: *Online Journal of Distance Learning Administration*, 2015, vol. XVIII, no.2. Disponibil: https://www.westga.edu/~distance/ojdla/summer182/corbett_brown182.html
 30. ȚURCAN, N. Competențe pentru viitor: reflecții pe marginea cercetării nevoilor de formare profesională a bibliotecarilor. In: *BiblioPolis* [online], 2016, vol.62, no.3. ISSN 1811-900X. Disponibil: <http://www.hasdeu.md/bibliopolis> [Accesat: 24.09.2019]
 31. ȚURCAN, N. *Competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare și Procesul de la Bologna* [online]. [Accesat: 26.12.2019]. Disponibil: Competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare. Pdf
 32. ȚURCAN, N. Nevoile de formare profesională a personalului de specialitate din bibliotecile din Republica Moldova. În: *BiblioPolis* [online], 2016, nr.4. ISSN 1811-900X. Disponibil: <http://www.hasdeu.md/bibliopolis> [Accesat: 26.09.2019]
 33. ȚURCAN, N. *Studiu privind nevoile de formare profesională a personalului de specialitate din bibliotecile din Republica Moldova*. Chișinău: ABRM, 2016. 33 p.
 34. ȚURCAN, N. Catedra Biblioteconomie și Asistență informațională: trecut, prezent și proiecție În: Tutun Irina, Lidia Kulikovski. *50 de ani de învățământ biblioteconomic în Republica Moldova*. Chișinău, 2012. 230 p.
 35. ȚURCAN, N. Autodezvoltarea bibliotecarilor – condiție sine qua non a evoluției profesionale. În: *BiblioPolis*, 2014, vol.52, nr.2, p.43-52. ISSN 1811-900X
 36. OSOIANU, V. *Biblioteca în căutarea identității*. Chișinău: BNRM, 2013. 356 p. ISBN 978-9975-62-340-7
 37. CORGHENCI, L. *Bibliotecarul și Biblioteca: aspecte ale eficienței profesionale*. Chișinău: Epigraf SRL, 2009. 112 p. ISBN 978-9975-947-83-1
 38. CORGHENCI, L. Dezvoltarea capacităților personalului de specialitate din biblioteci: învățare orientată, dezvoltare profesională, oportunități pentru rețele. În: *Magazin bibliologic*, 2019, nr.3-4, p.41-44. ISSN 1857-1476
 39. CORGHENCI, L. Investiții profesionale pentru dezvoltarea personalului de specialitate – aspect al performanței instituționale. În: *Magazin bibliologic*, 2020, nr.1-2, p.7-14. ISSN 1857-1476

40. KULIKOVSKI, L. *Cartea, modul nostru de a dăinui*. Chișinău: Reclama, 2006. 268 p. ISBN 978-9975-937-62-7
41. KULIKOVSKI, L. Competența – noțiune definitivă în dezvoltarea profesională. În: *BiblioPolis*, 2005, nr.3, p.8-16. ISSN 1811-900X
42. COȘERI, T. Instituția care învață: designul instruirii continue a adulților. În: *BiblioPolis*, 2004, nr.2, p.9-13. ISSN 1811-900X
43. STRATAN, E. Formarea profesională continuă: diversitate și actualitate. În: *Confluente Bibliologice*, 2010, nr.1-4, p.113-115. ISSN 1857-0232

Date despre autor:

Lilia POVESTCA, doctorandă, Școala doctorală Științe Sociale și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: lilia.povestca26@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4761-2384

Prezentat la 23.03.2021